

## **ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАХИСТУ ПРАВ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

В українській системі освіти, наразі, відбуваються істотні зміни, що зумовлюють необхідність переходу від опису стану освіти як об'єкта дослідження до пояснення того, що відбувається з даним об'єктом і прогнозування його майбутнього. Суттєві перетворення суспільного життя сприяють змінам у системі освіти щодо формування особистості майбутнього фахівця, здатного самостійно і вільно орієнтуватися в інноваційній діяльності. Успішність проведення будь-якого наукового дослідження щодо особливостей розвитку національної освіти великою мірою залежатиме від методологічних основ. Одним з ефективних методів дослідження є порівняльно-правовий.

Питанням стосовно наявності та ефективності функціонування механізму захисту прав учасників освітнього процесу, дослідженням порівняльно-правового методу на теоретичному рівні займаються як видатні зарубіжні так і вітчизняні дослідники. Серед них О. Скакун, В. Заєць, Ф. Погорілко, В. Боняк, О. Мельничук, Х. Юркевич, О. Огієнко, І. Міма, Н. Іванюк та ін.

У умовах розвитку євроінтеграційних процесів, «болонізації» освіти перспективним для дослідження права на освіту є застосування порівняльно-правового методу. Він дає змогу з'ясувати забезпечення права на освіту як на національному рівні, так і в контексті європейських країн. Даний метод сприяє виявленню загальних причинно-наслідкових зв'язків розвитку права на освіту, розкриттю унікальності, особливості аналізованого права в окремо взятій країні, наприклад, Україні, Австрії, Німеччині, Франції, Великобританії, Нідерландах тощо. Він допомагає виявленню спільних і відмінних рис, позитивних і негативних сторін у розвитку досліджуваного явища в різних країнах, що, натомість, робить спроможним врахування і застосування позитивного досвіду для конституційно-правового забезпечення права на освіту в Україні [1, с. 82].

У загальному розумінні порівняльно-правовий метод – це метод вивчення правових систем різних держав шляхом зіставлення однойменних правових норм, інститутів, принципів тощо та практики їх застосування [2, с. 157].

Використання порівняльно-правового методу є необхідним під час вивчення світового досвіду, пізнання конституційно-правових явищ у контексті наявних концепцій праворозуміння. На сучасному етапі вітчизняного розвитку в ході проведення правових реформ метод особливо актуальний, оскільки одним із найважливіших завдань

науки конституційного права є виявлення загального й особливого в розвитку правових систем. І досягається воно передусім шляхом порівняльного зіставлення конституційно-правового устрою різних країн. За допомогою зазначеного методу спрощується також й об'єктивна оцінка місця та ролі досвіду кожної країни в розвитку конституційного права й науки про нього. Динамічність і гнучкість інструментів порівняльно-правового методу вказують на великий потенціал у формуванні і становленні альтернативних підходів до дослідження, оснований як на синтезі наявних підходів, так і на абсолютно нових ідеях і міждисциплінарних [2, с. 159].

Сьогодні дослідження у сфері освіти, спрямовано на розкриття їх значних потенційних можливостей для підвищення ефективності національних систем освіти; дозволяє не тільки вивчати, узагальнювати та використовувати міжнародний досвід, а й визначати стратегічний напрямок розвитку освіти з урахуванням національних особливостей [3, с. 151].

У більшості європейських країн суворо регламентовані відносини у сфері вищої освіти. Держава з метою захисту прав та інтересів суб'єктів навчання конкретизує права і обов'язки викладаючи їх зміст у нормативно-правових актах, що у свою чергу є способом захисту права на освіту. Розвиток інтеграційних процесів сприятиме вдосконаленню адаптаційної взаємодії міжнародного та національного права, підвищить ефективність механізмів правового регулювання суспільних відносин, забезпечення та захисту прав людства, народів, прав і свобод людини й громадянина. Норми міжнародного права, як дієві регулятори суспільних відносин, визначають перспективи розвитку не тільки права, а й демократичних процесів, аргументують процес акультурації суспільства та сучасної держави в умовах глобальних інтеграційних процесів [4].

Зазначене дає підстави стверджувати, що порівняльно-правовий метод є одним з найефективніших засобів дослідження світового досвіду здійснення захисту прав учасників освітнього процесу. Порівняльно-правовий метод доводить свою дієвість не лише під час дослідження права на освіту, захисту прав учасників освітнього процесу в межах декількох країн, але й всередині національної правової системи.

### **Список використаної літератури:**

1. Мельничук О. Ф. Конституційно-правове забезпечення права на освіту в Україні в контексті європейського досвіду: дис. ... д-ра. юрид. наук. 12.00.02. К., 2015. 459 с.
2. Юркевич Х. Порівняльно-правовий метод в конституційно-правових дослідженнях. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 2. С. 156–160.
3. Огієнко О. І. Методологія порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Вип. 2 (9). 2014. С. 145–153.

4. Міма І. В., Іванюк Н. В. Порівняльно-правовий аналіз взаємозв'язку національного та міжнародного права в умовах інтеграційних процесів. URL: <http://chernvisn.onua.edu.ua/index.php/chern/article/view/153/188>

**Ключові слова:** право на освіту, захист прав учасників освітнього процесу, метод, порівняльно-правовий метод.

**Ключевые слова:** право на образование, защита прав участников образовательного процесса, метод, сравнительно-правовой метод.

**Key words:** right to education, protection of the rights of participants in the educational process, method, comparative legal method.

## **ІВАНЧУК ВІРА ЄВСТАФІЇВНА**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

### **ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК КАТЕГОРІЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ**

У сфері права моніторинг – спеціальне поняття, яке відображає специфіку досліджень права, й має яскраво виражений методологічний сенс. У сучасних умовах дієвість системи нормативно-правових актів розглядають як індикатор розвитку держави разом із показниками економічного зростання, благополуччя громадян, національної безпеки. Необхідно констатувати, що сучасний стан законодавства України не повною мірою відповідає кваліфікованим характеристикам права як стабільного, системного регулятора суспільних відносин. Окремі галузі національного законодавства можна охарактеризувати як нагромадження численних змін і доповнень, не завжди відповідних з точки зору змісту та форми або нікчемних за правовими наслідками. Деякі закони містять застарілі норми, або не передбачають механізму реалізації, створюють юридичні колізії чи не долають прогалин у правовому регулюванні. До зазначених недоліків національного законодавства долучається й питання ефективності. Виявленню цих та інших вад законодавства і має сприяти правовий моніторинг.

Правовий моніторинг являє собою сучасний інструмент забезпечення якості нормативно-правових актів. Це спеціальна діяльність державних органів, котра складається з аналізу стану нормативного матеріалу, що регулює ту чи іншу сферу суспільного життя, узагальнення практики застосування нормативно правових актів та здійснення на цій основі конкретних та дієвих пропозицій щодо удосконалення правового регулювання соціальної реальності.

Проте, досліджуючи квестію правового моніторингу, в юридичній літературі можемо зустріти доволі широке та різнобарвне коло визначень цього терміну, а саме:

– система спостережень, оцінок та прогнозів стану та динаміки правових процесів [1, с. 256];